

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра практичної психології

СИЛАБУС

навчальної дисципліни
«ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГА
(включаючи електронну пошту, робочий час / місцезнаходження тощо).

Викладач (-і)	Гришина Тетяна Анатоліївна
Контактний тел.	+38(061)764-67-50 (внутр. 259)
E-mail:	
Сторінка курсу на сайті підтримки навчальних програм КПУ	http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/course/view.php?id=4262
Консультації	<i>Очні консультації:</i> за графіком консультацій викладача, а. 606/1п, корпус права КПУ <i>Консультації off-line:</i> шляхом повідомлення на сторінці навчальної дисципліни сайту підтримки навчальних програм КПУ http://www.zhu.edu.ua/cpu_edu/message

АНОТАЦІЯ

Навчальна дисципліна «Вікова психологія» є фундаментальним курсом у системі підготовки бакалаврів середньої освіти. Програма фокусується на закономірностях психічного розвитку особистості, аналізі вікових криз та психологічних особливостях учнів різних вікових груп. Курс інтегрує теоретичні знання про онтогенез психіки з практичними навичками психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу в сучасній школі.

Ця дисципліна спрямована на вивчення психологічних особливостей учнів різних вікових категорій, що є необхідною умовою для проектування сучасного уроку біології та здоров'я людини та реалізації концепції НУШ.

Освітній процес з дисципліни здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; контрольні заходи. Видами навчальних занять згідно з навчальним планом є: лекції; семінарські заняття, а також консультації.

Самостійна робота студентів полягає у засвоєнні вивченого навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Консультації призначені для роз'яснення студентам теоретичних або практичних питань.

Засвоєння навчального матеріалу перевіряється за допомогою поточного контролю, який здійснюється на семінарських заняттях у формі усних відповідей та перевірки результатів виконання практичних (самостійних) робіт, а також підсумкового семестрового контролю у вигляді комплексного тестування.

Підсумковий (семестровий) контроль після завершення **3 семестру** здійснюється у формі заліку.

ФОРМАТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна кількість годин – 90 год., у т. ч. 32 години аудиторних занять і 58 годин самостійної роботи студента. Кількість кредитів ECTS – 3.

Всього кредитів	Всього годин	Аудиторних годин	У тому числі			Сам. робота
			Лекц.	Лабор.	Семін. (практ.)	
3	90	32	16	-	16	58

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний рік	Курс (рік навчання)	Семестр	Загальна/ професійна	Обов'язкова/ вибіркова
2025/2026	2	3	професійна	обов'язкова

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни

формування у майбутніх учителів біології та здоров'я людини цілісної системи теоретичних знань про закономірності, чинники та механізми психічного розвитку людини на різних етапах онтогенезу, а також розвиток практичної здатності застосовувати ці знання для проектування безпечного та ефективного освітнього середовища, що враховує вікові та індивідуальні особливості учнів

Завдання навчальної дисципліни

Відповідно до визначеної мети, основними завданнями вивчення дисципліни є:

- засвоїти фундаментальні психологічні теорії періодизації розвитку особистості;
- вивчити психологічні новоутворення та провідні види діяльності на кожному віковому етапі (від дошкільного до юнацького віку);
- опанувати методи психолого-педагогічної діагностики готовності дитини до навчання та особливостей її адаптації;
- навчитися ідентифікувати симптоми вікових криз та розробляти стратегії педагогічної підтримки учнів у ці періоди;
- сформувати навички психологічної саморегуляції та збереження ментального здоров'я суб'єктів освітнього процесу

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- методологічний апарат вікової психології та специфіку методів дослідження психічного розвитку;
- сутність провідних концепцій онтогенезу (Л. Виготського, Ж. Піаже, Е. Еріксона та ін.);
- психологічні характеристики молодшого школяра, підлітка та старшокласника в контексті сучасних викликів цифровізації освіти;
- закономірності когнітивного, емоційного та вольового розвитку особистості;
- основи інклюзивного навчання та психологічні особливості дітей з особливими освітніми потребами;
- ознаки та чинники професійного вигорання вчителя та способи його профілактики.

Після вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- складати психолого-педагогічну характеристику учня та класного колективу на основі спостережень та діагностичних даних;
- проектувати освітній процес з інформатики, враховуючи психофізіологічні норми

роботи з цифровими пристроями для різних вікових груп;

- конструктивно взаємодіяти з учнями під час вікових криз, запобігати та розв'язувати конфліктні ситуації в шкільному середовищі;
- адаптувати та модифікувати навчальний матеріал та цифрові інструменти навчання відповідно до індивідуальних освітніх траєкторій учнів з особливими освітніми потребами;
- застосовувати техніки самодопомоги та емоційного розвантаження для підтримки власної професійної працездатності.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальністю 014 Середня освіта, спеціалізації Біологія та здоров'я людини, освітня програма Біологія та здоров'я людини вивчення дисципліни «Вікова психологія» сприяє формуванню **компетентностей та програмних результатів навчання:**

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК 5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК 9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку.

Спеціальні (фахові) компетенції:

СК 3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

Програмні результати навчання:

РН 1. Відтворює основні концепції та принципи педагогіки і психології; враховує в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 3. Називає і аналізує методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікує форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН 4. Здійснює добір і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінює результати їх навчання та ефективність уроку.

РН 6. Називає і пояснює принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками/

ПЛАН КУРСУ

Назва змістових модулів та тем	Лекц.	Практ (сем.)	Завдання для самостійної роботи
Тема 1. Предмет і методи вікової психології. Основні категорії та чинники розвитку	2	2	Вивчення об'єкта та предмета науки, стратегій дослідження (лонгітюдний метод та метод зрізів). Опрацювання категоріального апарату: «ріст», «розвиток», «дозрівання», «новоутворення». Складання термінологічного словника (10 основних понять).
Тема 2. Періодизація психічного розвитку. Психологія дитинства (від народження до 6 років)	2	2	Аналіз стабільного та критичного періодів за Л. Виготським. Психосоціальні стадії розвитку особистості за Е. Еріксона. Побудова порівняльної таблиці вікових періодизацій (не менше 3-х авторів).
Тема 3. Молодший шкільний вік: зміна соціальної ситуації розвитку та навчальна діяльність	2	2	Зміна соціальної ситуації розвитку: перехід від гри до навчання. Поняття провідної діяльності. Особливості уваги та пам'яті молодшого школяра в умовах цифровізації. Контрольне завдання №1 (10 балів): Створення візуальної пам'ятки для батьків «Цифрова гігієна та психологічне здоров'я молодшого школяра» (вимоги до екранного часу, вправи для очей).
Тема 4. Психологія підлітка (I частина): фізіологічна перебудова та «криза ідентичності»	2	2	Пубертатний період та його вплив на психіку. Поняття «почуття дорослості». Акцентуації характеру у підлітків та їх прояви у навчальному процесі. Аналіз наукових статей щодо впливу соціальних мереж на самооцінку підлітка.
Тема 5. Психологія підлітка (II частина): соціалізація, спілкування та поведінкові ризики	2	2	Особливості спілкування з однолітками. Поняття референтної групи. Цифрова репутація, кібербулінг та ризики соціальних мереж. Контрольне завдання №2 (12 балів): Розробка сценарію виховної години «Безпека та етика спілкування в цифрову епоху: як захистити себе та свою репутацію».
Тема 6. Психологія ранньої юності. Психологічна готовність до вибору ІТ-професії	2	2	Формування світогляду та ціннісних орієнтацій. Психологічна готовність до вибору професії. Професійна ідентичність у сфері ІТ. Есе «Психологічні бар'єри під час вивчення програмування у старших класах».
Тема 7. Психологічні основи інклюзивної освіти та роботи з дітьми з ООП	2	2	Поняття інклюзії та універсального дизайну. Психологічні особливості дітей з порушеннями зору, слуху, моторики та розладами уваги (РДУГ). Контрольне завдання №3 (14 балів): Адаптація інструкції до будь-якої практичної роботи з інформатики під потреби дитини з розладами уваги (спрощення мови, візуалізація кроків).
Тема 8. Психологія дорослості. Ментальне здоров'я та профілактика вигорання вчителя	2	2	Профілактика емоційного вигорання. Психологічна стійкість (resilience) в умовах воєнного стану та дистанційного навчання. Контрольне завдання №4 (12 балів): Складання індивідуального плану психологічної стійкості (визначення тригерів стресу та методів швидкого відновлення).
Разом	16	16	

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Вікова психологія» використовуються наступні види контролю:

Поточний контроль – здійснюється протягом семестру під час проведення семінарських занять та через перевірку результатів самостійної роботи студента. Він спрямований на моніторинг динаміки набуття фахових компетентностей та включає:

- оцінювання теоретичної підготовки: проводиться під час семінарів у формі усних відповідей, участі у тематичних дискусіях та дебатах щодо вікових особливостей учнів. Максимальна сума за активну роботу на 8 семінарах — 32 бали (по 4 бали за заняття).

- перевірку рівня набутих практичних навичок: реалізується через виконання ситуаційних кейсів (аналіз вікових криз), розв'язання психолого-педагогічних задач, розробку алгоритмів дій учителя інформатики в інклюзивному середовищі та проєктну діяльність (профілактика кібербулінгу в підлітковому віці). Сумарна оцінка за 4 обов'язкові контрольні завдання — 48 балів (в середньому по 12 балів за кожен блок завдань).

Підсумковий семестровий контроль – здійснюється у формі **заліку**, який проводиться на останньому занятті на СПНП Віртуальна аудиторія. Включає 40 тестових питань (по 0,5 бала за кожну правильну відповідь), що охоплюють увесь програмний матеріал дисципліни, та спрямований на перевірку досягнення програмних результатів навчання. Максимальна кількість балів за підсумковий контроль – 20 балів.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Для оцінювання здобувачів вищої освіти використовується система накопичування балів. Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в КПУ» підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу («Зараховано/Не зараховано») та шкалу ECTS.

Умови допуску до підсумкового контролю: студент повинен виконати всі 4 контрольні завдання та набрати сумарно не менше 35 балів за поточну роботу.

Академічна доброчесність: використання ШІ дозволяється лише для пошуку ідей та структурування тексту. Весь прикладний аналіз (кейси, адаптація інструкцій) має бути виконаний студентом самостійно. Виявлення плагіату веде до анулювання балів за завдання.

Підсумковий бал формується як сума балів за наступні види робіт:

Контрольний захід	Кількість одиниць	Бали за одиницю	Сумарна кількість балів
Робота на семінарах	8	4	32
Виконання контрольних завдань			
КОНТРОЛЬНЕ ЗАВДАННЯ №1: Створення візуальної пам'ятки для батьків «Цифрова гігієна та психологічне здоров'я молодшого школяра» (вимоги до екранного часу, вправи для очей).	1	10	10
КОНТРОЛЬНЕ ЗАВДАННЯ №2: Розробка сценарію виховної години «Безпека та етика спілкування в цифрову епоху: як захистити себе та свою репутацію».	1	12	12
КОНТРОЛЬНЕ ЗАВДАННЯ №3: Адаптація інструкції до будь-якої практичної роботи з інформатики під потреби дитини з розладами уваги (спрощення мови, візуалізація кроків).	1	14	14
КОНТРОЛЬНЕ ЗАВДАННЯ №4: Складання індивідуального плану психологічної стійкості (визначення тригерів стресу та методів швидкого відновлення).	1	12	12
Підсумкове тестування	1	20	20
Разом			100

Критерії оцінювання виконання контрольного завдання:

Бали	Критерії
11-12	Завдання виконано в повному обсязі. Студент демонструє глибокий психологічний аналіз, пропонує обґрунтовані алгоритми дій вчителя, що відповідають віковим нормам. Проект оформлено згідно з вимогами.
9-10	Завдання виконано, але наявні незначні неточності в інтерпретації психологічних показників. Аргументація правильна, проте потребує більшої деталізації.
7-8	Завдання виконано частково (не менше 60%). Допущені помилки у класифікації вікових особливостей або пропоновані методи педагогічного впливу є малоефективними.
1-6	Завдання виконано поверхнево, з грубими помилками в термінології. Студент не розуміє суті психологічної ситуації.
0	Завдання не виконано або виявлено ознаки плагіату.

Критерії оцінювання роботи на семінарському занятті:

Бали	Критерії
4	Студент дає вичерпні відповіді, вільно оперує віковими періодизаціями, наводить приклади з педагогічної практики. Активно бере участь у дебатах.
3	Відповіді повні, але містять термінологічні неточності. Студент орієнтується в матеріалі, проте виявляє низьку активність у дискусії.
2	Відповіді фрагментарні, знання мають репродуктивний характер (лише за підручником), приклади відсутні.
0-1	Студент не володіє матеріалом теми або відсутній на занятті без поважної причини.

Критерії оцінювання підсумкового тестування (макс. 20 балів):

Тест складається з 40 питань, кожне питання вартує 0.5 бали

18–20 балів: 90–100% правильних відповідей (високий рівень компетентності).

15–17 балів: 75–89% правильних відповідей (достатній рівень).

12–14 балів: 60–74% правильних відповідей (задовільний рівень).

0–11 балів: менше 60% правильних відповідей (незадовільний рівень, залік не зараховано).

Шкала оцінювання: 100-бальна, національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Вікова психологія : конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. – Суми : Сумський державний університет, 2024. 190 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 424 с.
3. Павелків В. Р. Вікова психологія : підручник. Київ : Кондор, 2015. 468 с.
4. Психологія (модуль «Вікова психологія»): навч.-метод. посіб. / уклад.: І. Остополець, О. Прокоф'єва. Запоріжжя: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2024. 168 с.
5. Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А. та ін. Вікова психологія. Навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 376 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

Нормативно-правові та фахові ресурси:

1. Міністерство освіти і науки України (розділ «Загальна середня освіта», матеріали НУШ): <https://mon.gov.ua>
2. Національна освітня платформа «Всеосвіта» (розділ «Психологія»): <https://vseosvita.ua>
3. Освіторія Медіа — сучасні статті про вікові кризи та нові підходи у викладанні: <https://osvitoria.media>

Ресурси з ментального здоров'я та безпеки:

4. Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?» (техніки самопомоги та ресурси для вчителів): <https://www.howareu.com>
5. Stop_sexting — портал про безпеку дітей в інтернеті та психологічні аспекти цифрової взаємодії (критично для вчителів інформатики): <https://stop-sexting.in.ua>
6. Психологічна підтримка (МОН України) — збірник технік та порад для учасників освітнього процесу: <https://mon.gov.ua/osvita-2/pozashkilna-osvita/psikhologichna-sluzhba/psikhologichna-pidtrimka-ditey>

Електронні бібліотеки:

7. Електронна бібліотека НАПН України (доступ до наукових праць з психології): <http://lib.iitta.gov.ua>
8. Google Scholar — пошук актуальних наукових статей з вікової психології: <https://scholar.google.com.ua>